

MEMPERKASA KEDAULATAN MALAYSIA: SEMARAK MERDEKA, MEKAR CINTA NEGARA

*Empowering Malaysia's Sovereignty: Invigorating the Spirit of
Independence and Cultivating Patriotism*

Bilcher Bala*

Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Malaysia Sabah

*Corresponding author: Bilcher@ums.edu.my

Dihantar: 20 Ogos 2026 / Penambahbaikan: 23 September 2026

Diterima: 29 Oktober 2026 / Terbit: 31 Disember 2026

Abstrak

Makalah ini meneliti hubungan antara kemerdekaan, cinta negara dan usaha memperkasa kedaulatan Malaysia melalui penghayatan sejarah. Perbincangan membezakan proses kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu dengan dekolonisasi Sabah dan Sarawak. Penelitian menggunakan pendekatan sejarah melalui analisis dokumen perlembagaan, Perjanjian Malaysia 1963, laporan rasmi dan Resolusi 1541 (XV) Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Dapatan menunjukkan bahawa Persekutuan Tanah Melayu mencapai kemerdekaan sebagai negara berdaulat pada 31 Ogos 1957. Sabah dan Sarawak pula tidak merdeka terlebih dahulu sebagai negara berdaulat, tetapi menamatkan pemerintahan kolonial British pada 16 September 1963 melalui proses dekolonisasi yang dirundingkan dan difederasikan sebagai negeri dalam Malaysia. Proses tersebut berasaskan penentuan nasib sendiri melalui konsultasi, pilihan raya, perwakilan politik dan jaminan perlembagaan, bukannya pungutan suara kemerdekaan. Oleh itu, 31 Ogos dan 16 September tidak harus dipertentangkan kerana keduanya menerangkan tahap berlainan dalam pembentukan Malaysia. Penghayatan terhadap sejarah ini dapat menumbuhkan cinta negara yang berilmu serta memperkukuh kesediaan rakyat mempertahankan kedaulatan, keadilan Persekutuan dan kepentingan negara.

Kata Kunci : Dekolonisasi, Kedaulatan, Kemerdekaan, Malaysia, Penentuan Nasib Sendiri

Abstract

This article examines the relationship between independence, love of country and the strengthening of Malaysia's sovereignty through historical appreciation. It distinguishes the independence of the Federation of Malaya from the decolonisation of Sabah and Sarawak. Employing a historical approach, the discussion analyses constitutional documents, the Malaysia Agreement 1963, official reports and United Nations General Assembly Resolution 1541 (XV). The findings demonstrate that the Federation of Malaya attained independence as a sovereign State on 31 August 1957. Sabah and Sarawak did not first emerge as separate sovereign States. Instead, British colonial rule ended on 16 September 1963 through a negotiated process of decolonisation under which they were federated as States within Malaysia. This process was based on self-determination expressed through consultations, elections, political representation and constitutional safeguards rather than an independence referendum. Therefore, 31 August and 16 September should not be treated as competing commemorative dates because they represent distinct stages in the historical formation of Malaysia. Appreciating this history can cultivate an informed love of country and strengthen the people's commitment to defending national sovereignty, federal justice and Malaysia's interests amid contemporary political, economic, legal and technological challenges.

Keywords : Decolonisation, Sovereignty, Independence, Malaysia, Self-Determination,

Pengenalan

"Memperkasa Kedaulatan Malaysia: Semarak Merdeka, Mekar Cinta Negara" menghubungkan tiga unsur penting dalam kehidupan kebangsaan, iaitu kedaulatan, kemerdekaan dan cinta negara. "Memperkasa Kedaulatan Malaysia" merujuk kepada tanggungjawab mempertahankan kebebasan negara dalam menentukan pemerintahan, undang-undang, ekonomi, keselamatan dan hubungan luarnya. "Semarak Merdeka" pula membawa maksud menghidupkan kesedaran terhadap perjuangan, perundingan dan pengorbanan yang menamatkan pemerintahan kolonial. "Mekar Cinta Negara" menggambarkan perkembangan rasa kepunyaan, kesetiaan dan tanggungjawab rakyat terhadap Malaysia.

Ketiga-tiga unsur tersebut membentuk suatu rangkaian yang berterusan. Sejarah kemerdekaan melahirkan kesedaran tentang nilai kebebasan. Kesedaran sejarah pula menumbuhkan cinta negara, manakala cinta negara menggerakkan usaha mempertahankan kedaulatan. Oleh itu, sambutan kemerdekaan tidak seharusnya berhenti pada pengibaran Jalur Gemilang, perarakan, nyanyian lagu patriotik atau laungan merdeka. Perlambangan tersebut perlu disertai pemahaman tentang bagaimana negara dibentuk, bagaimana kedaulatan pernah terjejas dan bagaimana kebebasan akhirnya diperoleh.

Perbincangan tentang kemerdekaan Malaysia turut memerlukan penjelasan terhadap pengalaman sejarah yang berbeza antara Persekutuan Tanah Melayu dengan Sabah dan Sarawak. Persekutuan Tanah Melayu mencapai kemerdekaan sebagai negara berdaulat pada 31 Ogos 1957. Sabah dan Sarawak pula menamatkan pemerintahan kolonial British pada 16 September 1963 melalui pembentukan Malaysia. Perbezaan ini menimbulkan persoalan sama ada Sabah dan Sarawak merdeka sebagai negara terlebih dahulu, merdeka melalui Malaysia atau diterima masuk ke dalam Persekutuan yang telah wujud.

Makalah ini bertujuan menjelaskan pengertian “Semarak Merdeka” dan “Mekar Cinta Negara” dalam konteks memperkasa kedaulatan Malaysia. Tumpuan diberikan kepada sejarah kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu, proses dekolonisasi Sabah dan Sarawak, pembentukan Malaysia menurut kerangka PBB serta kepentingan penghayatan sejarah sebagai pengajaran kepada generasi semasa. Perbincangan ini juga menilai bagaimana cinta negara boleh diterjemahkan kepada tanggungjawab mempertahankan kedaulatan dalam menghadapi cabaran politik, undang-undang, ekonomi dan teknologi.

Semarak Merdeka: Penghayatan Sejarah Kemerdekaan

Perkataan “semarak” menggambarkan sesuatu yang hidup, berkembang dan menyala dengan kuat. Apabila digandingkan dengan perkataan “merdeka”, frasa “Semarak Merdeka” membawa maksud menghidupkan kesedaran terhadap kebebasan serta kedaulatan negara. Merdeka bukan sekadar bebas daripada pemerintahan

kolonial, tetapi turut bermaksud sesebuah negara mempunyai kuasa menentukan sistem pemerintahan, undang-undang, dasar ekonomi, hubungan luar dan masa hadapannya tanpa dikawal oleh kuasa asing.

Penglibatan British di wilayah yang kemudian membentuk Malaysia berlaku secara berperingkat dan dalam bentuk yang berlainan. Di Semenanjung Tanah Melayu, pengaruh British berkembang selepas Francis Light menduduki Pulau Pinang pada 11 Ogos 1786. Pengaruh tersebut kemudian meluas ke Singapura pada tahun 1819, Melaka pada tahun 1824 dan beberapa negeri Melayu mulai tahun 1874. Di Sarawak, pemerintahan keluarga Brooke bermula pada tahun 1841 sebelum wilayah itu diserahkan kepada British dan menjadi Koloni Mahkota pada 1 Julai 1946. Di Sabah (Borneo Utara) pula, pemerintahan Syarikat Berpiagam Borneo Utara British bermula pada tahun 1881 sebelum wilayah tersebut menjadi Koloni Mahkota British pada tahun 1946 (Abdullah Zakaria Ghazali, 2021: 40-59).

Perluasan pengaruh asing tidak hanya berpunca daripada kelemahan dalaman masyarakat tempatan. Kepentingan ekonomi dan persaingan kuasa turut menjadi pendorong utama. Pembukaan Terusan Suez pada tahun 1869, penggunaan kapal wap, permintaan terhadap bijih timah dan kepentingan menguasai pelabuhan strategik meningkatkan nilai ekonomi Semenanjung Tanah Melayu kepada British. Sejarah tersebut memberikan pengajaran bahawa kedaulatan tidak hanya boleh terjejas melalui kekuatan ketenteraan, tetapi juga melalui kelemahan ekonomi, perpecahan politik dan ketidakupayaan institusi tempatan mengawal kepentingan luar.

Pendudukan Jepun dari tahun 1941 hingga 1945 memberikan makna yang lebih mendalam kepada kebebasan. Kekurangan makanan, inflasi, kerja paksa, hukuman keras dan ketakutan menjadi sebahagian daripada kehidupan masyarakat. Pendudukan tersebut turut memusnahkan anggapan bahawa kuasa Barat tidak dapat dikalahkan. Apabila British kembali selepas perang, masyarakat tempatan telah memiliki kesedaran politik yang lebih kuat. Keamanan dan kebebasan tidak lagi dianggap sebagai keadaan yang terbentuk secara semula jadi, tetapi sesuatu yang perlu diperjuangkan serta dipertahankan (Hasnah Hussin, 28 Ogos 2025).

Kesedaran tersebut terserlah dalam penentangan terhadap *Malayan Union* yang dirasmikan pada 1 April 1946. Rancangan itu mendapat bantahan orang Melayu kerana menjejaskan kedudukan

Raja Melayu, mengubah susunan politik negeri Melayu dan memperkenalkan syarat kewarganegaraan yang lebih longgar. UMNO ditubuhkan secara rasmi di Johor Bahru pada 11 Mei 1946 untuk menyatukan gerakan bantahan. Penentangan yang tersusun menyebabkan *Malayan Union* digantikan dengan Persekutuan Tanah Melayu pada 1 Februari 1948 (Cheah Boon Kheng, 2002: 1-4 & 243-244).

Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu 1948 menyediakan asas penting kepada perkembangan perlembagaan menuju kerajaan sendiri. Perjanjian tersebut mengekalkan kedudukan sembilan negeri Melayu, menggabungkannya dengan Melaka dan Pulau Pinang serta membentuk sebuah kerajaan Persekutuan. Proses itu turut melibatkan kedudukan Raja Melayu, kewarganegaraan, pembahagian kuasa dan pembentukan badan perundangan. Rundingan kemerdekaan pada tahun 1956-1957 dengan demikian bukan proses yang muncul secara tiba-tiba, tetapi kesinambungan perkembangan perlembagaan yang telah berlangsung sejak tahun 1948 (Wan Ahmad Fauzi Wan Husain, 2020: 1-6).

Dalam Pilihan Raya Persekutuan pada 27 Julai 1955, Parti Perikatan memenangi 51 daripada 52 kerusi yang dipertandingkan. Kemenangan tersebut memberikan mandat politik yang kukuh kepada Tunku Abdul Rahman untuk mengetuai rundingan kemerdekaan. Persidangan Perlembagaan di London yang bermula pada 18 Januari 1956 mencapai persetujuan bahawa kemerdekaan akan diberikan selewat-lewatnya pada 31 Ogos 1957. Suruhanjaya Reid kemudiannya dibentuk untuk mengemukakan cadangan Perlembagaan bagi negara yang bakal merdeka (Cheah Boon Kheng, 2002: 28-34).

Pada 5 Ogos 1957, Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu ditandatangani oleh sembilan Raja Melayu bersama wakil Ratu Elizabeth II. Perlembagaan Persekutuan kemudiannya diluluskan oleh Majlis Perundangan Persekutuan pada 27 Ogos 1957. Empat hari kemudian, Persekutuan Tanah Melayu dimasyhurkan sebagai sebuah negara merdeka dan berdaulat di Stadium Merdeka (Abdullah Zakaria Ghazali, 2021: 69-71). Kedudukan tersebut ditegaskan melalui *Federation of Malaya Independence Act 1957* yang secara nyata bertujuan menubuhkan Persekutuan Tanah Melayu sebagai sebuah negara berdaulat yang merdeka dalam Komanwel (United Kingdom, Seksyen 1). Persekutuan Tanah Melayu kemudiannya diterima sebagai

anggota PBB pada 17 September 1957. Apabila Sabah, Sarawak dan Singapura difederasikan dengan negeri sedia ada dalam Persekutuan Tanah Melayu pada 16 September 1963, nama Persekutuan Tanah Melayu ditukar kepada Malaysia. Perubahan tersebut tidak menyebabkan Malaysia membuat permohonan baharu untuk menjadi anggota PBB kerana Malaysia meneruskan keanggotaan dan keperibadian perundangan antarabangsa Persekutuan Tanah Melayu (United Nations, 1957; United Nations, 1957(a), United Nations, 1965: 161-164). Implikasinya, Sabah, Sarawak dan Singapura tidak diterima sebagai anggota PBB yang berdaulat secara berasingan pada tahun 1963, tetapi menjadi negeri dalam sebuah persekutuan yang telah mempunyai kedudukan sebagai negara anggota PBB. Oleh itu, hubungan antarabangsa ketiga-tiga negeri tersebut dilaksanakan melalui kerajaan Persekutuan Malaysia (United Nations, 1965(a): 161-164). Kedudukan Singapura berubah apabila negeri itu berpisah daripada Malaysia dan menjadi sebuah negara merdeka serta berdaulat pada 9 Ogos 1965. Singapura kemudiannya diterima sebagai anggota PBB atas namanya sendiri pada 21 September 1965 (Prime Minister's Office, 9 Ogos 1965; United Nations, 1967: 235-236; United Nations General Assembly, 1965). Perkembangan ini membezakan kedudukan Singapura daripada Sabah dan Sarawak yang kekal sebagai negeri dalam Malaysia dan terus diwakili pada peringkat PBB melalui keanggotaan Malaysia.

Sejarah ini memberikan teladan bahawa kemerdekaan tidak dicapai melalui satu bentuk perjuangan sahaja. Penentangan tempatan, gerakan persatuan, penulisan, kewartawanan, pendidikan, pilihan raya dan rundingan perlembagaan mempunyai peranan masing-masing. Keberanian bukan hanya hadir di medan pertempuran. Keberanian turut ditunjukkan melalui kebijaksanaan berunding, kesediaan menerima kompromi dan kemampuan membina institusi bagi memastikan negara kekal stabil selepas pemerintahan kolonial berakhir.

Dekolonisasi Sabah dan Sarawak melalui Pembentukan Malaysia

Semarak kemerdekaan tidak berakhir pada 31 Ogos 1957. Pada 27 Mei 1961, Tunku Abdul Rahman mengemukakan Gagasan Malaysia yang melibatkan Persekutuan Tanah Melayu, Singapura, Sabah, Sarawak dan Brunei. Cadangan tersebut menimbulkan pelbagai reaksi kerana

Sabah dan Sarawak masih merupakan Koloni Mahkota British. Masyarakat kedua-dua wilayah bimbang terhadap kemungkinan kehilangan autonomi, perubahan mendadak dalam bidang bahasa, agama dan pendidikan serta penguasaan perkhidmatan awam oleh pegawai dari luar (Cheah Boon Kheng, 2002: 93-98; Bilcher Bala, 2018: 27-31).

Pembentukan Malaysia berlangsung melalui tiga peringkat perundingan utama, iaitu Jawatankuasa Perundingan Perpaduan Malaysia, Suruhanjaya Cobbold dan Jawatankuasa Antara Kerajaan. Suruhanjaya Cobbold yang diumumkan penubuhannya pada 16 Januari 1962 menjalankan tugas dari 19 Februari hingga 18 April 1962. Suruhanjaya tersebut mengadakan pertemuan di 35 tempat, menemui kira-kira 4,000 orang dan menerima sekitar 2,200 memorandum. Hasil tinjauan menunjukkan bahawa majoriti penduduk menerima Gagasan Malaysia, tetapi sebahagian daripada mereka mensyaratkan supaya hak serta kepentingan wilayah dilindungi (Abdullah Zakaria Ghazali, 2021: 71-72; Bilcher Bala *et.al*, 2025: 213-217).

Jawatankuasa Antara Kerajaan kemudiannya menyusun bentuk perlindungan perlembagaan bagi Sabah dan Sarawak. Antara perkara yang dirundingkan ialah imigresen, bahasa, agama, pendidikan, kewarganegaraan, hak peribumi, Borneonisasi perkhidmatan awam, kewangan dan perwakilan dalam Parlimen. Sabah dan Sarawak diberikan kuasa imigresen untuk mengawal kemasukan dari bahagian lain dalam Persekutuan. Penggunaan bahasa Inggeris dibenarkan dalam suatu tempoh peralihan, kebebasan beragama dipelihara dan kedudukan istimewa peribumi Borneo diperakui (Bilcher Bala *et.al*, 2025: 222-225).

Perwakilan dalam Dewan Rakyat turut memperlihatkan pertimbangan terhadap kedudukan wilayah baharu. Pada tahun 1963, Sarawak diperuntukkan 24 kerusi dan Sabah 16 kerusi, manakala Singapura yang mempunyai penduduk lebih ramai memperoleh 15 kerusi. Peruntukan tersebut menjadikan jumlah perwakilan Sabah, Sarawak dan Singapura secara bersama melebihi satu pertiga daripada keseluruhan keanggotaan Dewan Rakyat. Susunan ini memberikan perlindungan politik tertentu daripada pindaan Perlembagaan yang boleh menjejaskan kepentingan wilayah baharu (Cheah Boon Kheng, 2002: 96-97).

Persoalan pentingnya ialah sama ada Sabah dan Sarawak mencapai kemerdekaan sebagai negara berdaulat sebelum membentuk Malaysia. Berdasarkan dokumen perundangan dan rekod PBB, kedua-duanya tidak melalui proses seperti Persekutuan Tanah Melayu. Tidak terdapat akta atau perjanjian kemerdekaan yang menubuhkan Sabah dan Sarawak sebagai dua negara berdaulat. Kedua-duanya juga tidak diterima sebagai anggota PBB secara berasingan sebelum pembentukan Malaysia.

Pada 22 Julai 1963, Stephen Kalong Ningkan dilantik sebagai Ketua Menteri pertama Sarawak dan mengetuai Kabinet pertama yang dibentuk oleh Perikatan Sarawak. Perkembangan yang hampir sama berlaku di Sabah. Perikatan Sabah telah mencalonkan Donald Stephens sebagai Ketua Menteri pada 16 Mei 1963. Selepas proses pilihan raya Majlis Undangan berakhir pada 17 Julai 1963 dengan kemenangan Perikatan Sabah, Donald Stephens mengumumkan tujuh anggota Kabinet pada 24 Julai 1963 bagi membentuk kerajaan tempatan Sabah. Pembentukan kedua-dua Kabinet tersebut merupakan persediaan perlembagaan dan pentadbiran untuk membolehkan Sarawak dan Sabah mencapai taraf berkerajaan sendiri dalam urusan dalaman (Bilcher Bala, 2018: 39-40 & Bilcher Bala *et.al*, 2025: 217).

Mulai 31 Ogos 1963, kerajaan tempatan Sabah dan Sarawak memperoleh kuasa untuk mengendalikan hal ehwal pentadbiran dalaman masing-masing. Perkembangan ini menunjukkan bahawa kedua-dua wilayah telah mencapai taraf pemerintahan sendiri dalaman yang maju tetapi belum menjadi negara merdeka dan berdaulat secara berasingan. Gabenor British masih kekal sebagai ketua wilayah, manakala kuasa terhadap hubungan luar, pertahanan dan keselamatan terus berada di bawah kerajaan British. Oleh itu, 31 Ogos 1963 lebih tepat difahami sebagai tahap peralihan perlembagaan menuju pemerintahan sendiri. Kedaulatan dan bidang kuasa British terhadap Sabah dan Sarawak hanya berakhir pada 16 September 1963 apabila kedua-duanya difederasikan sebagai negeri dalam Persekutuan Malaysia (Bilcher Bala, 2018: 44-46 & United Nations, 1965(a): 42-43).

Penentuan Nasib Sendiri Menurut Resolusi PBB

Proses dekolonisasi Sabah dan Sarawak perlu difahami berdasarkan Resolusi 1541 (XV) PBB. Prinsip VI menetapkan bahawa sesuatu

Wilayah Tidak Berkerajaan Sendiri boleh mencapai taraf pemerintahan sendiri sepenuhnya melalui tiga cara, iaitu muncul sebagai negara berdaulat yang merdeka, membentuk persekutuan bebas dengan negara merdeka atau berintegrasi dengan negara merdeka (United Nations General Assembly, 1960).

Sabah dan Sarawak tidak memilih laluan pertama kerana kedua-duanya tidak muncul sebagai negara berdaulat. Laluan persekutuan bebas juga tidak tepat untuk menerangkan kedudukan mereka kerana bentuk tersebut memerlukan wilayah berkenaan mengekalkan kebebasan untuk mengubah status hubungannya melalui proses demokrasi dan perlembagaan. Proses tahun 1963 lebih hampir kepada integrasi dengan sebuah negara yang telah merdeka, walaupun instrumen pembentukan Malaysia menggunakan istilah "difederasikan".

Prinsip IX Resolusi 1541 menetapkan bahawa wilayah yang hendak berintegrasi perlu mencapai tahap pemerintahan sendiri yang maju dengan institusi politik bebas. Integrasi itu juga perlu berdasarkan kehendak penduduk yang dinyatakan dengan pengetahuan penuh tentang perubahan status melalui proses demokratik, bermaklumat dan dijalankan secara adil. PBB boleh mengawasi proses tersebut sekiranya dianggap perlu.

Atas dasar inilah Misi Malaysia PBB dihantar ke Sabah dan Sarawak pada Ogos 1963 untuk menentukan kehendak penduduk sebelum pembentukan Malaysia. Misi tersebut tidak menjalankan pungutan suara atau *plebiscite*. Kerangka tugasnya tidak mensyaratkan setiap penduduk memberikan undi secara langsung bagi memilih antara kemerdekaan, Malaysia atau meneruskan pemerintahan British.

Sebaliknya, kehendak penduduk dinilai melalui keputusan pilihan raya tempatan, pandangan wakil yang dipilih, pertemuan dengan parti politik, konsultasi dengan pemimpin masyarakat, agama dan etnik serta keputusan badan perundangan di Sabah dan Sarawak. Misi PBB berpendapat bahawa Malaysia telah menjadi isu utama dalam pilihan raya dan sebahagian besar pengundi memahami implikasinya. Misi tersebut juga menilai bahawa pilihan raya telah dijalankan secara bebas dan adil serta keputusan undi dikendalikan dengan sewajarnya (United Nations, 1965(a): 42-43).

Setiausaha Agung PBB akhirnya merumuskan bahawa tidak terdapat keraguan terhadap kehendak sebahagian besar penduduk Sabah dan Sarawak untuk menyertai Persekutuan Malaysia. Kesimpulan tersebut bermakna PBB menerima bahawa proses yang dilalui memenuhi prinsip penentuan nasib sendiri dalam kerangka Resolusi 1541 (XV), khususnya Prinsip IX. Namun, penerimaan itu tidak bermaksud Sabah dan Sarawak telah muncul sebagai negara merdeka secara berasingan. PBB mengesahkan kehendak penduduk untuk menamatkan taraf kolonial melalui penyertaan dalam Malaysia.

Perjanjian Malaysia dan Pelepasan Kedaulatan British

Pada 9 Julai 1963, Perjanjian Malaysia ditandatangani di London oleh United Kingdom, Persekutuan Tanah Melayu, Sabah, Sarawak dan Singapura. Artikel I memperuntukkan bahawa Koloni Borneo Utara dan Sarawak serta Negeri Singapura hendaklah difederasikan dengan negeri sedia ada dalam Persekutuan Tanah Melayu sebagai Sabah, Sarawak dan Singapura. Selepas itu, Persekutuan tersebut dinamakan Malaysia (United Nations, 1963).

Artikel IV menghendaki kerajaan British mengambil tindakan perundangan untuk melepaskan kedaulatan dan bidang kuasanya terhadap Sabah, Sarawak dan Singapura pada Hari Malaysia. Pelepasan tersebut dilaksanakan melalui *Malaysia Act 1963*. Seksyen 1 akta itu membolehkan ketiga-tiga wilayah difederasikan dengan negeri sedia ada dalam Persekutuan Tanah Melayu dan menetapkan supaya kedaulatan serta bidang kuasa Ratu British dilepaskan pada hari yang ditetapkan (United Kingdom, Seksyen 1). Oleh itu, Sabah dan Sarawak memang bebas daripada pemerintahan kolonial British pada 16 September 1963. Namun, kedaulatan itu tidak terlebih dahulu diwujudkan dalam bentuk dua negara berasingan. Kedua-duanya berubah secara langsung daripada Koloni Mahkota British kepada negeri dalam Malaysia. Dengan kata lain, dekolonisasi dan penyertaan dalam Malaysia berlaku serentak pada tarikh yang sama.

Ungkapan "Sabah dan Sarawak mencapai kemerdekaan melalui Malaysia" boleh digunakan sekiranya kemerdekaan dimaksudkan sebagai pembebasan daripada pemerintahan kolonial. Namun, ungkapan tersebut perlu disertai penjelasan bahawa kedua-duanya tidak merdeka terlebih dahulu sebagai negara berdaulat. Rumusan yang lebih tepat ialah bahawa Sabah dan Sarawak menamatkan

pemerintahan kolonial British melalui proses dekolonisasi yang dirundingkan dan difederasikan sebagai negeri dalam Malaysia pada 16 September 1963.

Istilah “diserapkan” juga kurang tepat kerana memberikan gambaran bahawa berlaku pengilhakan secara sepihak tanpa perundingan atau perlindungan. Proses sebenar melibatkan tinjauan pandangan penduduk, perundingan antara kerajaan, persetujuan badan perundangan, pengesahan PBB dan pembentukan jaminan perlembagaan. Oleh itu, istilah “difederasikan”, “diterima masuk” atau “diintegrasikan melalui proses dekolonisasi yang dirundingkan” lebih tepat dari sudut sejarah dan perundangan.

Malaysia: Negara Baharu atau Persekutuan yang Diperbesar?

Pembentukan Malaysia boleh dianggap sebagai kelahiran sebuah negara baharu dari sudut nama, wilayah, penduduk dan pengalaman politik kebangsaan. Namun, dari sudut keperibadian perundangan antarabangsa, PBB mengambil pendirian bahawa Malaysia merupakan kesinambungan Persekutuan Tanah Melayu yang diperbesar dan dinamakan semula.

Pada 19 September 1963, Pejabat Hal Ehwal Undang-Undang PBB menjelaskan bahawa perubahan tersebut melibatkan tiga perkara. Pertama, penerimaan Sabah, Sarawak dan Singapura ke dalam Persekutuan Tanah Melayu. Kedua, pindaan Perlembagaan yang mengekalkan struktur kerajaan Persekutuan sedia ada. Ketiga, pertukaran nama daripada Persekutuan Tanah Melayu kepada Persekutuan Malaysia (United Nations, 1965: 161-164).

Kerajaan dan Parlimen Persekutuan Tanah Melayu diteruskan sebagai Kerajaan dan Parlimen Malaysia dengan tambahan perwakilan daripada negeri baharu. Undang-undang Persekutuan Tanah Melayu terus berkuat kuasa, walaupun pemakaiannya kepada Sabah, Sarawak dan Singapura tertakluk pada peruntukan serta peluasan perundangan tertentu. Kesinambungan institusi ini menjadi asas kepada pendirian bahawa keperibadian antarabangsa Persekutuan Tanah Melayu tidak terputus pada 16 September 1963.

Oleh sebab itu, Malaysia tidak memohon keanggotaan baharu dalam PBB. Keanggotaan Persekutuan Tanah Melayu yang bermula pada 17 September 1957 diteruskan atas nama Malaysia. Keadaan ini berbeza daripada Singapura yang hanya menjadi negara berdaulat selepas berpisah daripada Malaysia pada 9 Ogos 1965. Singapura kemudiannya memohon dan diterima sebagai anggota PBB pada 21 September 1965 (United Nations, 1965(b); United Nations, 1963).

Kedudukan ini mengesahkan bahawa Sabah dan Sarawak bukan dua negara berdaulat yang bergabung dengan Persekutuan Tanah Melayu untuk menubuhkan sebuah negara baharu sepenuhnya. Namun, kedua-duanya juga tidak boleh dianggap sekadar negeri biasa yang diterima masuk tanpa syarat. Sabah dan Sarawak memasuki Persekutuan melalui MA63 dan jaminan perlembagaan yang menghasilkan bentuk federalisme asimetri. Kuasa imigresen, perlindungan kepentingan peribumi, peruntukan kewangan dan beberapa batasan terhadap kuasa pindaan Persekutuan memperlihatkan kedudukan khas yang berpunca daripada sejarah dekolonisasi mereka. Perbandingan dengan Amerika Syarikat dapat membantu menjelaskan kedudukan tersebut, tetapi Sabah dan Sarawak tidak tepat dibandingkan dengan 13 koloni asal yang mengisytiharkan kemerdekaan pada tahun 1776. Koloni tersebut menganggap diri mereka sebagai negeri bebas sebelum membentuk kesatuan. Sabah dan Sarawak tidak melalui tahap tersebut.

Kedudukan Sabah dan Sarawak lebih hampir, walaupun tidak sepenuhnya sama, dengan Alaska dan Hawaii yang diterima masuk ke dalam Amerika Syarikat pada tahun 1959 ketika negara itu telah lama wujud. Pendapat undang-undang PBB pada tahun 1963 sendiri menggunakan kemasukan Alaska dan Hawaii sebagai salah satu perbandingan bagi menerangkan mengapa penerimaan Sabah, Sarawak dan Singapura tidak memutuskan keperibadian antarabangsa Persekutuan Tanah Melayu (United Nations, 1965). Perbezaannya ialah Sabah dan Sarawak menyertai Malaysia melalui perjanjian antarabangsa, proses dekolonisasi dan perlindungan perlembagaan khas.

Mekar Cinta Negara

Frasa "Mekar Cinta Negara" menunjukkan bahawa cinta kepada Malaysia bukan suatu perasaan yang lahir dengan lengkap pada hari

kemerdekaan. Cinta negara perlu ditanam melalui pengetahuan, dipupuk melalui pengalaman kewarganegaraan dan dibuktikan melalui tindakan. Seseorang mungkin bersemangat mengibarkan Jalur Gemilang, tetapi tindakan itu menjadi lebih bermakna apabila dia memahami sejarah yang dilambangkannya. Demikian juga nyanyian *Negaraku* memperoleh makna yang lebih mendalam apabila disertai penghormatan terhadap Perlembagaan, kedaulatan undang-undang dan kepelbagaian sejarah negara. Selepas kemerdekaan, kewarganegaraan menjadi salah satu asas pembinaan negara. Melalui kewarganegaraan, masyarakat daripada latar etnik, agama dan kebudayaan yang berbeza diberikan hak serta tanggungjawab dalam sebuah negara yang sama. Pembentukan Malaysia pada tahun 1963 memperluas lingkungan tersebut dengan memasukkan masyarakat Iban, Bidayuh, Kadazandusun, Murut, Bajau, Melanau dan komuniti peribumi lain ke dalam kewarganegaraan Malaysia (Cheah Boon Kheng, 2002: 75-78).

Cinta negara tidak menuntut rakyat menghapuskan identiti negeri, etnik, agama atau kebudayaan. Seorang rakyat boleh mencintai Sabah, Sarawak, Johor, Kedah atau negeri lain dan pada masa yang sama setia kepada Malaysia. Demikian juga, penghayatan terhadap adat Melayu di Semenanjung Tanah Melayu serta adat anak negeri di Sabah dan Sarawak tidak bercanggah dengan pembinaan identiti kebangsaan. Malaysia tidak menjadi kuat kerana semua rakyat mempunyai pengalaman sejarah yang sama. Malaysia menjadi kuat apabila perbezaan tersebut diurus berdasarkan penghormatan, keadilan dan Perlembagaan.

Pengiktirafan terhadap pengalaman Sabah dan Sarawak penting dalam pembinaan cinta negara. Tarikh 31 Ogos 1957, 22 Julai 1963, 31 Ogos 1963 dan 16 September 1963 perlu diuraikan menurut konteks masing-masing. Tarikh 31 Ogos 1957 menandakan kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu. Tarikh 22 Julai 1963 menandakan pembentukan kerajaan tempatan di Sarawak. Tarikh 31 Ogos 1963 menandakan perkembangan pemerintahan sendiri yang lebih maju di Sabah dan Sarawak, manakala 16 September 1963 menandakan pembentukan Malaysia serta berakhirnya kedaulatan British terhadap kedua-dua wilayah.

Pengetahuan yang tepat dapat mengelakkan tarikh tersebut dijadikan punca pertentangan wilayah. Perbezaan pengalaman tidak

melemahkan negara, sebaliknya memperkayakan memori kebangsaan apabila ditafsirkan berdasarkan bukti dan kaedah sejarah. Kesedaran sejarah perlu terbuka kepada penemuan dokumen serta sudut pandang wilayah, tetapi penilaian semula tidak boleh dipengaruhi oleh propaganda atau sentimen politik yang mengabaikan konteks sumber (Muhaimin Sulam *et al*, 2018: 6-8).

Cinta negara juga perlu disertai keadilan dalam hubungan Persekutuan-negeri. Jaminan yang diberikan kepada Sabah dan Sarawak pada tahun 1963 bukan sekadar catatan lama yang kehilangan makna selepas Malaysia dibentuk. Perbincangan mengenai pelaksanaan MA63 dari tahun 2018 hingga 2024 memperlihatkan bahawa sejarah terus mempengaruhi hubungan antara kerajaan Persekutuan dengan kerajaan negeri. Antara perkembangan yang dicapai ialah pengiktirafan Jabatan Kerja Raya Sabah dan Sarawak sebagai jabatan teknikal, pengembalian pentadbiran Pulau Sipadan dan Ligitan kepada Sabah serta penyerahan beberapa tanggungjawab berkaitan gas, elektrik, kesihatan dan pelaksanaan projek Persekutuan kepada negeri. Perkembangan tersebut menunjukkan bahawa Persekutuan boleh terus diperbaiki melalui perundingan dan pelaksanaan komitmen perlembagaan (Bilcher Bala *et.al*, 2025: 229-240).

Tuntutan terhadap pelaksanaan jaminan perlembagaan tidak semestinya bermaksud penolakan terhadap Malaysia. Jika dilakukan melalui saluran yang sah, tuntutan tersebut merupakan usaha memastikan Persekutuan kekal adil dan dipercayai oleh semua negeri. Cinta negara yang matang bukan hanya menuntut rakyat setia kepada negara, tetapi turut menghendaki institusi negara berlaku adil kepada rakyat serta wilayah pembentuknya.

Memperkasa Kedaulatan Malaysia

Kedaulatan merujuk kepada kuasa tertinggi negara untuk mengurus wilayah, penduduk, pemerintahan dan hubungannya dengan negara lain. Kedaulatan memberikan Malaysia hak menentukan dasar sendiri tanpa tunduk kepada kawalan kuasa asing. Namun, kemerdekaan yang telah dicapai tidak bermakna kedaulatan akan terus terpelihara secara automatik. Kedaulatan perlu dipertahankan melalui kekuatan institusi, perpaduan rakyat, ketahanan ekonomi, penguasaan ilmu, keselamatan dan diplomasi.

Tuntutan timbang tara bernilai AS\$14.92 bilion yang dikemukakan oleh lapan individu yang mendakwa sebagai waris Kesultanan Sulu pada tahun 2022 memperlihatkan bagaimana dokumen dan peristiwa lama boleh digunakan untuk mencabar kepentingan Malaysia. Kerajaan Malaysia mempertahankan kedudukan Sabah melalui tindakan undang-undang di Sepanyol, Perancis dan Belanda serta memperoleh beberapa keputusan penting pada tahun 2023. Peristiwa ini menunjukkan bahawa mempertahankan kedaulatan pada zaman moden bukan semata-mata menggunakan kekuatan ketenteraan. Pengetahuan sejarah, kepakaran undang-undang, ketepatan dokumen dan kewibawaan diplomasi turut menjadi benteng negara (Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, 2024: 2 & 14-22).

Kedaulatan masa kini turut berhadapan dengan ancaman yang lebih kompleks. Pergantungan ekonomi, manipulasi maklumat, serangan siber, penguasaan teknologi dan tekanan kuasa besar boleh menjejaskan kebebasan sesebuah negara membuat keputusan. Perkembangan kecerdasan buatan (AI) serta ekonomi digital membawa peluang yang besar, tetapi negara membangun tidak seharusnya hanya menjadi pengguna pasif kepada teknologi yang dikawal oleh pihak luar. Penguasaan ilmu, pembangunan bakat tempatan dan ketahanan rantai bekalan menjadi sebahagian daripada pengisian kemerdekaan (Anwar Ibrahim, 2026: 2-15).

Sejarah memberikan beberapa pengajaran dalam usaha memperkasa kedaulatan Malaysia. Daripada pengalaman campur tangan asing, rakyat belajar bahawa kelemahan institusi dan perpecahan politik boleh membuka ruang kepada kuasa luar. Daripada pendudukan Jepun, rakyat belajar menghargai keamanan serta maruah manusia. Daripada penentangan terhadap *Malayan Union*, rakyat belajar tentang kekuatan suara yang tersusun. Daripada rundingan kemerdekaan, rakyat belajar bahawa kesabaran dan kompromi mampu menghasilkan perubahan besar. Daripada pembentukan Malaysia, rakyat belajar bahawa perpaduan perlu berasaskan persetujuan, perlindungan dan keadilan.

Sambutan kemerdekaan dengan demikian perlu menjadi ruang muhasabah kebangsaan. Penghayatan sejarah bukan bertujuan mengagungkan masa lalu tanpa penilaian, tetapi menggunakan pengalaman tersebut sebagai pedoman menghadapi cabaran semasa. Kedaulatan yang diwarisi perlu diisi dengan pemerintahan yang

berintegriti, ekonomi yang berdaya tahan, masyarakat yang bersatu dan rakyat yang mampu menilai maklumat secara kritis.

Kesimpulan

"Memperkasa Kedaulatan Malaysia: Semarak Merdeka, Mekar Cinta Negara" menegaskan bahawa sambutan kemerdekaan perlu bergerak daripada perayaan kepada penghayatan. "Semarak Merdeka" bermaksud menghidupkan kesedaran terhadap perjuangan serta proses sejarah yang menamatkan pemerintahan kolonial. "Mekar Cinta Negara" pula merujuk kepada perkembangan rasa kepunyaan, kesetiaan dan tanggungjawab rakyat terhadap Malaysia. Kedua-duanya menjadi asas kepada usaha memperkukuh kedaulatan negara.

Persekutuan Tanah Melayu mencapai kemerdekaan sebagai sebuah negara berdaulat pada 31 Ogos 1957. Sabah dan Sarawak pula tidak mencapai kemerdekaan sebagai negara berdaulat yang berasingan sebelum membentuk Malaysia. Kedua-duanya menamatkan pemerintahan kolonial British pada 16 September 1963 melalui proses dekolonisasi yang dirundingkan dan difederasikan sebagai negeri dalam Malaysia. Proses tersebut menepati penentuan nasib sendiri melalui integrasi dengan negara merdeka sebagaimana diperuntukkan dalam Resolusi 1541 (XV) PBB. Oleh itu, 31 Ogos dan 16 September tidak seharusnya dipertentangkan. Tarikh pertama menandakan kemerdekaan Persekutuan Tanah Melayu, manakala tarikh kedua menandakan pembentukan Malaysia dan berakhirnya pemerintahan kolonial British di Sabah serta Sarawak. Kedua-duanya merupakan tonggak sejarah yang menerangkan tahap berlainan dalam pembentukan negara. Cinta negara yang matang bukan cinta yang membuta tuli. Cinta tersebut berasaskan pengetahuan sejarah, penghormatan terhadap Perlembagaan, pengiktirafan terhadap kepelbagaian wilayah dan kesediaan memperbaiki kelemahan negara. Rakyat yang benar-benar mencintai Malaysia tidak hanya berbangga dengan kejayaannya, tetapi turut bersedia mempertahankan kedaulatan, membetulkan ketidakadilan dan memelihara keamanan. Apabila sejarah benar-benar dihayati, pengibaran Jalur Gemilang bukan lagi sekadar hiasan, nyanyian *Negaraku* bukan sekadar upacara dan laungan merdeka bukan sekadar gema. Semuanya menjadi pernyataan kesediaan rakyat untuk mempertahankan kedaulatan serta mewariskan sebuah Malaysia yang berdaulat, adil dan bersatu kepada generasi seterusnya.

Senarai Rujukan

Dokumen Arkib

- United Kingdom. 1957. *Federation of Malaya Independence Act 1957*. 5 & 6 Eliz. 2, c. 60.
- United Kingdom. 1963. *Malaysia Act 1963*. 1963 c. 35.
- United Nations General Assembly. 1965. *Resolution 2010 (XX): Admission of Singapore to Membership in the United Nations*. 21 September. <https://digitallibrary.un.org/record/203423?v=pdf>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1957. *Member States List: Malaysia*. <https://www.un.org/en/about-us/member-states/malaysia>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1957(a). *Security Council Resolution 125 (1957): Admission of the Federation of Malaya (Malaysia) to Membership in the United Nations*. <https://digitallibrary.un.org/record/280581>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1960. *Resolution 1541 (XV): Principles which should Guide Members in Determining Whether or Not an Obligation Exists to Transmit the Information Called for under Article 73e of the Charter*. New York: United Nations.
- United Nations. 1963. *Agreement Relating to Malaysia. United Nations Treaty Series*. Vol. 750. No. 10760.
- United Nations. 1965. *United Nations Juridical Yearbook 1963*. New York: United Nations. <https://legal.un.org/unjuridicalyearbook/pdfs/english/volumes/1963.pdf>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1965(a). *Yearbook of the United Nations 1963*. New York: United Nations. <https://digitallibrary.un.org/record/860187?v=pdf>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1965(b). *Member States List: Singapore*. <https://www.un.org/en/about-us/member-states/singapore>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- United Nations. 1967. *Yearbook of the United Nations 1965*. New York: United Nations. <https://digitallibrary.un.org/record/860185?v=pdf>. Diakses pada 13 Ogos 2026.

Buku dan Jurnal

- Abdullah Zakaria Ghazali. (2021). Kemerdekaan dalam Memori Kolektif Sejarah Negara Malaysia: Sudut Pandang Sejarah. *Malaysia dari Segi Sejarah*. Vol. 49: 40-73.
- Bala, B *et al.* (2025). Sejarah Tuntutan Sabah dan Sarawak: Dari Laporan IGC 1962 ke 21 Tuntutan MA63 (2018-2024). *Jurnal Borneo Arkhailogia*. Vol. 10 (1): 205-264.
- Bala, B. (2018). Satu daripada Tiga Belas: Sabah dan Sarawak dalam Pembentukan Malaysia, 1961-1963. *Jurnal Borneo Arkhailogia*. Vol. 3 (2): 13-52.
- Cheah, B. K. (2002). *Malaysia: The Making of a Nation*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Muhaimin Sulam, Norena Abd Karim Zamri & Ahmad Murad Merican. (2018). The Consciousness of History in Malaysia: The Ideas on Merdeka Day in Sarawak. *SHS Web of Conferences*. Vol. 53:1-8.

Sumber Atas talian

- Anwar Ibrahim. (2026). *Navigating Strategic Uncertainty: Speech at the Nikkei Conference on the Future of Asia*. Tokyo, 10 Jun. Putrajaya: Kementerian Luar Negeri Malaysia.
- Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri. (2024). *Sulu Fraud vs. Malaysia's Truth: Malaysia's \$14.92 Billion Legal Battle*. Putrajaya: Jabatan Perdana Menteri.
- Hasnah Hussin. (2025). Merdeka Bukan Sekadar Sambutan, Tapi Penghayatan Sejarah. Universiti Malaysia Pahang Al-Sultan Abdullah. 28 Ogos. <https://news.umpsa.edu.my/experts/merdeka-bukan-sekadar-sambutan-tapi-penghayatan-sejarah>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- Prime Minister's Office, Singapore. 1965. *Proclamation of Singapore*. 9 Ogos. <https://www.nas.gov.sg/archivesonline/data/pdfdoc/lky19650809a.pdf>. Diakses pada 13 Ogos 2026.
- Wan Ahmad Fauzi Wan Husain. 2020. *Rundingan Kemerdekaan: Realiti dan Pembinaan Bangsa Melayu Baharu*. Kangar: Universiti Perlis. https://www.researchgate.net/publication/351281718_Rundingan_Kemerdekaan_Realiti_dan_Pembinaan_Bangsa_Melayu_Baharu. Diakses pada 13 Ogos 2026.